

SAIRAANHOITAJAN YDINOSAAMISEN (180 OP) OSAAMISVAATIMUKSET JA NIIDEN SISÄLLÖT

Ammatillisuus ja eettisyys	
1) Osaa toimia hoitotyön arvojen, eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti sekä arvioida ja edistää niiden toteutumista.	
	Hoitotyön filosofiset perusteet, arvot ja periaatteet
	Eettiset ohjeet ja toiminta
	Ihmisarvo ja ihmisoikeudet
	Itsemääräämisoikeus
2) Osaa toimia voimassa olevan lainsäädännön ja informaatio-ohjauksen mukaisesti.	
	Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ohjaava ajankohtainen lainsäädäntö
	Työturvallisuuslaki ja -ohjeet
	Sosiaali- ja terveydenhuollon normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus
3) Osaa toimia hoitotyössä ammatillisesti.	
	Ammatillisuus ja asiantuntijuus hoitotyössä
	Oman osaamisen, vastuiden ja rajojen tunnistaminen
4) Tietää sairaanhoitajan osaamisvaatimukset ja urakehitysmahdollisuudet.	
	Oman osaamisen arviointi, vastuu ammatillisesta kehittämisestä ja urasuunnittelu
5) Osaa toimia kollegiaalisesti.	
	Kollegiaalisen ja ammatillisen toiminnan edistäminen
	Epäammatilliseen toimintaan puuttuminen ja siitä ilmoittaminen
6) Osaa arvioida omaa ja työyhteisön työhyvinvointia.	
	Työhyvinvoinnin ja -kyvyn tunnistaminen
	Tuen tarpeen tunnistaminen ja tukipalveluiden hyödyntäminen
	Työyhteisön työhyvinvoinnin edistäminen omalla toiminnallaan
Asiakas- ja potilaslähtöisyys	
1) Osaa arvostaa asiakasta/ potilasta oman elämänsä asiantuntijana.	

• Inhimillinen ja arvostava kohtaaminen
• Asiakkaan/potilaan osallisuus
• Läheiset osana asiakas-/potilaslähtöistä hoitotyötä
• Asiakkaan/potilaan voimavarojen tunnistaminen ja tukeminen
2) Osaa edistää asiakkaan/potilaan yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä.
• Moninaiset asiakkaat/potilaat
• Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys
• Kulttuuritietoisuus
Asiakas- ja potilasturvallisuus
1) Hallitsee asiakas- ja potilasturvallisuuden keskeisen tietoperustan.
• Asiakas- ja potilasturvallisuuskulttuuri
• Asiakas – ja potilasturvallisuuden lainsäädäntö
• Asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen: ○ Hoitoturvallisuus ○ Laiteturvallisuus ○ Lääkehoito- ja lääkitysturvallisuus
2) Osaa edistää asiakas- ja potilasturvallisuutta ja ehkäistä vaaratapahtumia hoitoprosessin kaikissa vaiheissa.
• Henkilöstön sitoutuminen ja tiimityö asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisessa
• Systemaattinen työskentely asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisessa
• Asiakas- ja potilasturvallisuusriskien ennakointi ja ehkäiseminen hoidossa
• Asiakkaiden ja potilaiden sitouttaminen ja osallistaminen asiakas- ja potilasturvallisuuden edistämiseen
• Inhimilliset tekijät asiakas- ja potilasturvallisuuden riskinä
3) Osaa toimia haitta- ja vaaratapahtumatilanteen vaatimalla tavalla.
• Haitta- ja vaaratapahtuman tunnistaminen
• Tilanteenmukainen toiminta vaaratapahtumassa
• Second victim käsite
• Haitta- ja vaaratapahtumien ilmoittamisvelvoite, ilmoituksen tekeminen ja käsittely

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

1) Osaa soveltaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keskeisiä tietoperustaa asiakas/potilastyössä.

- Kansanterveys
- Promootio ja preventio
- Terveyden edistämisen etiikka
- Terveyden ja sairauden käsitteet

2) Tunnistaa asiakkaiden/ potilaiden-terveydellisiä riskitekijöitä ja osaa kohdentaa varhaista tukea sitä tarvitseville.

- Elintapojen yhteydet terveyteen
- Elintapojen riskikäyttäytymisen varhainen tunnistaminen
- Toimintakyvyn arviointi ja yksilöllinen tuki
- Rekisteri- ja tilastotietojen käyttö hyvinvointianalytiikassa

3) Osaa toteuttaa terveyden ja toimintakyvyn edistämisen interventioita yksilöille ja ryhmille.

- Yksilön ja yhteisön terveyden edistäminen, seuranta ja arviointi
- Yleisvaarallisten tartuntatautien torjunta ja rokotukset
- Hyvinvointi- ja terveysteknologian ja tekoälyn hyödyntäminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

4) Tunnistaa olemassa olevia ja uusia terveysuhkia osana asiakkaiden/ potilaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

- Hyvinvoinnin ja terveyden ongelmien ennakointi
- Planetaarinen terveys
- Maailmanlaajuinen terveyden edistäminen

Informaatioteknologia ja dokumentointi

1) Osaa noudattaa tietojen tuottamisessa, käytössä, säilyttämisessä ja hävittämisessä sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojaja- ja kyberturvallisuusvaatimuksia sekä säädöksiä.

- Tietosuoja ja -turva sekä lainsäädäntö ja muu ohjeistus eri toimintaympäristöissä
- Asiakkaan tuottaman terveys- ja hyvinvointitiedon tunnistaminen ja käyttö
- Vastuullinen ja turvallinen tietojärjestelmien ja sosiaalisen median käyttö

2) Osaa dokumentoida asiakkaan/potilaan hoitotyön prosessin tarvelähtöisesti.

- Hoitotyön rakenteinen dokumentointi

• Reaaliaikaisen tiedon tuottaminen, tiedon arviointi ja hyödyntäminen
3) Ymmärtää tekoälyn toimintaperiaatteet ja osaa hyödyntää tekoälyä vastuullisesti hoitotyössä.
• Tiedonlukutaito tekoälyn käytössä
• Tekoälyn hyödyntäminen hoitotyössä
• Tekoälyn eettiset ja ammatilliset näkökulmat
Kliininen hoitotyö
1) Osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida asiakkaan/ potilaan hoitoa tarvelähtöisesti.
• Hoitotyön prosessi
• Hoidon tarpeen arviointi erilaisissa toimintaympäristöissä
2) Osaa käyttää asiakkaan/potilaan hoidossa näyttöön perustuvia hoitotyön toimintoja.
• Hoitotyön toiminnot
3) Hallitsee keskeiset hoitotyössä käytettävät tutkimukset ja toimenpiteet.
• Kliinisen hoitotyön yleisimmät diagnostiset tutkimukset
• Kliinisen hoitotyön toimenpiteet
4) Hallitsee infektioiden torjunnan periaatteet ja osaa soveltaa tietojaan toteuttaessaan infektioiden torjuntaa.
• Mikrobiologia
• Käsihygienia ja aseptinen työskentely
• Varotoimiluokat ja tavanomaiset varotoimet
• Infektioiden torjunnan erityistilanteet esim. epidemian ja pandemian aikana
5) Hallitsee tiedot ihmisen elinjärjestelmien rakenteesta, toiminnasta ja säätelystä sekä hyödyntää niitä hoitotyössä.
• Ihmisen anatomia ja fysiologia
6) Ymmärtää sairauksien syntymekanismit ja niiden aiheuttamat muutokset elimistössä.
• Etiologia, patologia ja patofysiologia
7) Osaa soveltaa tietoja anatomiasta ja fysiologiasta, patofysiologiasta, soveltavasta farmakologiasta sekä lääkehoidosta suunnitellessaan, toteuttaessaan ja arvioidessaan turvallista lääkehoitoa.
• Farmakologian perusteet (farmakokinetiikka, farmakodynamiikka ja toksikologia)

• Tavallisimmat lääkeaineryhmät, niiden käyttöalueet ja vaikutukset
• Lääkkeiden terapeuttiset, haitta- ja yhteisvaikutukset
• Lääkehoidon toteuttaminen eri antoreittejä käyttäen
• Lääkehoidon vaikutuksen seuranta ja kirjaaminen
• Itselääkitys
• Nestehoito
• Verensiirto
• Lääkehoitoteknologia
• Lääkehoidon erityispiirteet eri ikäisillä ja erilaisilla asiakas-/potilasryhmillä
• Lääkelaskenta
8) Hallitsee lääkehoitoon liittyvän lainsäädännön ja ajantasaiset suositukset.
• Lääkehoitoa ohjaavat säädökset ja suositukset
• Sairaanhoitajan rooli, tehtävät ja vastuu lääkehoidossa
• Lääkehoitosuunnitelma
9) Osaa soveltaa eri ikä- ja kohderyhmille suunnattuja ravitsemus- ja ravitsemushoitosuosituksia sekä liikuntasuosituksia kansansairauksien ehkäisyssä ja hoidossa.
• Kansalliset, eri ikäryhmille kohdistetut ravitsemussuositukset
• Ravitsemushoito ja ennaltaehkäisevä ravitsemusneuvonta
• Kansalliset, eri ikäryhmille kohdistetut liikuntasuositukset
10) Osaa integroida ravitsemushoitoa ja -ohjausta osaksi kokonaisvaltaista hoitotyötä.
• Ravitsemustilan ja nestetasapainon arviointi ja seuranta
• Yleisimmät erityisruokavaliot
11) Osaa haavanhoidon periaatteet ja soveltaa tietojään haavan hoidossa.
• Krooninen, akuutti, kirurginen ja infektoinut haava
• Haavojen ennaltaehkäisy, arviointi ja paraneminen
• Haavahoidon arviointi
12) Osaa tunnistaa kivun ja kiputyypit sekä arvioida ja hoitaa asiakkaan/potilaan kipua.
• Kiputyypit ja kivun arviointi

Kivunhoidon menetelmät (lääkkeettömät ja lääkkeelliset)
13) Osaa soveltaa tietojaan yleisimmistä sisätaudeista ja hallitsee sisätauteja sairastavan hoitotyön prosessin.
Sisätaudit
Sisätauteja sairastavan hoitotyö
14) Osaa soveltaa tietojaan yleisimmistä syöpäsairauksista ja hallitsee syöpää sairastavan hoitotyön prosessin.
Syöpäsairaudet
Syöpää sairastavan hoitotyö
15) Osaa soveltaa tietojaan yleisimmistä kirurgista hoitoa vaativista sairauksista ja hallitsee kirurgisen potilaan hoitotyön prosessin.
Yleisimmät kirurgisesti hoidettavat sairaudet
Pre-, intra- ja postoperatiivinen hoitotyö
16) Osaa soveltaa tietojaan yleisimmistä lasten/nuorten sairauksista ja hallitsee lasten/nuorten hoitotyön prosessin.
Lapsen normaali kasvu ja kehitys
Tavallisimmat lasten ja nuorten sairaudet
Lasten ja nuorten hoitotyö
17) Hallitsee perhelähtöisen hoitotyön periaatteet ja osaa soveltaa sen menetelmiä.
Perhelähtöinen hoitotyö ja sen menetelmät
18) Osaa edistää asiakkaan ja potilaan seksuaali- ja lisääntymisterveyttä.
Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen
19) Ymmärtää raskauden, synnytyksen ja lapsivuodeajan normaalin kulun ja seurannan.
Normaali raskaus, synnytys ja lapsivuodeaika
20) Osaa soveltaa tietojaan yleisimmistä mielenterveys- ja neuropsykiatrisista häiriöistä ja sairauksista sekä päihde- ja riippuvuushäiriöistä ja hallitsee näiden potilaiden hoitotyön prosessin.
Yleisimmät mielenterveys- ja neuropsykiatriset häiriöt ja sairaudet sekä päihde- ja muut riippuvuushäiriöt
Yleisimpien mielenterveys- ja neuropsykiatristen häiriöiden ja sairauksien sekä päihde- ja riippuvuushäiriöiden hoitotyö

21) Osaa tukea ja hoitaa akuutissa kriisissä olevaa asiakasta/potilasta.
Akuutti kriisi
Kriisissä olevan tuki ja hoito
22) Osaa arvioida ja edistää ikääntyneen terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia.
Gerontologisen hoitotyön keskeiset käsitteet ja osaaminen
Ikääntyneen toimintakyky ja sen arviointi
Kaatumisten ehkäisy
Teknologian hyödyntäminen ikääntyneen hoitotyössä
23) Osaa soveltaa tietojaan ikääntymisen aiheuttamista muutoksista gerontologisessa hoitotyössä.
Gerastenia ja ikääntymismuutokset
Ikääntyneiden akuuttihoito
Muistisairaudet
Ikääntyneen lääke- ja lääkkeetön hoito
24) Osaa soveltaa tietojaan vammautuneen ja kehitysvammaisen asiakkaan/potilaan hoitotyöstä.
.
Yleisimmät kehitysvammat
Vammautuminen
Vammautuneen ja kehitysvammaisen asiakkaan/potilaan tuki ja hoitotyö
25) Osaa soveltaa tietojaan palliatiivisesta hoidosta sekä hallitsee palliatiivisen ja saattohoitopotilaan hoitotyön prosessin.
Palliatiivisen ja saattohoitotyön keskeiset käsitteet, arvot ja periaatteet
Palliatiivisen ja saattohoidon tarpeen tunnistaminen
Elämän loppuvaiheen ennakoiva hoitosuunnitelma ja hoitotahto
Oireenmukainen monialainen palliatiivinen ja saattohoito
Palliatiivisen ja saattohoitopotilaan sekä hänen läheistensä kohtaaminen ja tukeminen
Lähestyvän kuoleman tunnistaminen ja sen merkit sekä kuoleman jälkeinen hoito
26) Osaa arvioida kiireellistä hoitoa tarvitsevan potilaan hoidon tarpeen ja toimia välitöntä hoitoa vaativissa tilanteissa.
Keskeiset potilaan tilan arvioinnin työkalut

Kiireellisen hoidon tarpeen arviointi
Toiminta kiireellistä hoitoa vaativissa sekä hätätilanteissa
PPE+D ja hoitoelvytys
27) Osaa aloittaa välittömät pelastustoimet ja ymmärtää toimenpiteet kriisi- ja katastrofitilanteissa.
Ensiapu ja toiminta onnettomuustilanteessa
Kriisi- ja katastrofitilanne
Tulipalo, kemikaali-, biologinen riski-, säteily- tai ydinonnettomuus
Laadunvarmistus
1) Osaa arvioida hoitotyön sekä asiakkaan/potilaan hoidon ja palvelun laatua työyksikön ja oman toiminnan näkökulmasta.
Laadun hallintaa ohjaavat lait ja asetukset
Hoitotyön laadun ja vaikuttavuuden arviointi; mittarit ja seuranta
Hoitotyösensitiiviset laatuindikaattorit
Asiakas/potilasturvallisuusraportit ja palautteet osana laatua
Laatujärjestelmät
Omaevalvonta
Näyttöön perustuva päätöksenteko ja kehittäminen hoitotyössä
1) Osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida hoitotyötä näyttöön perustuvan tiedon mukaisesti.
Näyttöön perustuvan hoitotyön suunnittelu, toteutus ja arviointi
Hoitotiede ja muut tieteenalat hoitotyön lähtökohtana
Terveystieteiden yleisimpien tietokantojen käyttö
Hoitosuositukset ja yhtenäiset käytännöt kliinisessä hoitotyössä
2) Osaa toimia ryhmän jäsenenä hoitotyön edustajana kehittämis- innovaatio - ja tutkimusprosesseissa.
Hoitotyön kehittämis- ja tutkimuskohteiden tunnistaminen
Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Ohjaus ja omahoidon tukeminen

1) Osaa arvioida yhteistyössä asiakkaan/ potilaan kanssa hänen tarpeensa, voimavaransa ja vastuunsa ohjauksen suunnittelussa ja omahoidossa.

- Asiakkaan/potilaan tarpeiden ja voimavarojen tunnistaminen
- Paljon palvelua tarvitsevien tunnistaminen ja ohjaus tukipalveluihin
- Omahoitoon motivointi ja sitoutumiseen kannustaminen

2) Osaa toteuttaa ja arvioida omahoitoa tukevaa yksilö- ja ryhmäohjausta muiden asiantuntijoiden kanssa.

- Asiakas/potilasohjauksen toteuttamisen edellytykset
- Asiakas/potilaslähtöinen ja näyttöön perustuva tietosisältö
- Tiedollinen, sosiaalinen ja emotionaalinen ohjaus
- Monikanavaiset ohjausmenetelmät erilaisissa terveydenhuollon ympäristöissä
- Monialainen ohjaus
- Läheisten ohjaaminen ja tukeminen asiakkaan/potilaan omahoidossa ja hoitoon sitoutumisessa
- Ohjauksen ja sen vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä

1) Osaa selittää sosiaali- ja terveydenhuollon organisoinnin, palvelujen tuottamisen ja järjestämisen tavat sekä ohjauksen ja valvonnan Suomessa.

- Lainsäädäntö ja muu ohjaus palvelujen tuottamisessa
- Hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden vastuut, tehtävät ja yhteistyö sosiaali- ja terveystalouden tuottamisessa
- Terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten tehtävät ja vastuut asiakkaiden/ potilaiden hoidossa palveluketjun eri vaiheissa

2) Osaa arvioida asiakkaan/potilaan palvelu- ja hoidontarpeen.

- Asiakkaan/potilaan palvelupolku
- Palvelutarpeen arvioinnin ja palveluohjauksen seuranta
- Asiakas- ja potilastietojen saavutettavuus ja toiminnanohjausjärjestelmät palveluohjauksen työvälineinä
- Sote-palvelujen oikea-aikaisuus, hoidon jatkuvuus ja palveluiden epäkohdat

3) Osaa käyttää digitaalisia sote-palveluita osana potilaan/asiakkaan vaikuttavaa kokonaishoitoa.

- Digitaaliset sote-palvelut eri palveluympäristöissä
- Digitaaliset sosiaali- ja terveyspalvelut asiakkaan/potilaan saavutettavuuden, yhdenvertaisuuden ja turvallisuuden näkökulmasta

Työelämätaidot, johtaminen ja yrittäjyys

1) Osaa organisoida ja johtaa omaa työskentelyään.

- Itsensä johtaminen ja sisäinen yrittäjyys
- Tilannejohtaminen
- Muutososaaminen; sopeutumiskyky ja resilienssi

2) Osaa työskennellä monialaisen ja kulttuurisesti monimuotoisen työyhteisön jäsenenä.

- Monialainen yhteistyö ja tiimityöskentely
- Perehdytys
- Kulttuuritietoisuus

3) Osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

- Kestävä kehitys: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

4) Tietää sosiaali- ja terveysalan talous- ja yritystoiminnan perusteet.

- Talousosaaminen
- Yritystoiminnan perusteet

Vuorovaikutusosaaminen

1) Osaa viestiä selkeästi ja ammatillisesti erilaisissa hoito- ja yhteistyötilanteissa.

- Kunnioittava, selkeä ja tilanteenmukainen suullinen ja kirjallinen viestintä
- Ammatillinen sanasto ja raportointityökalujen käyttö
- Vuorovaikutus digitaalisia välineitä hyödyntäen

2) Hallitsee ammatillisen vuorovaikutuksen eri-ikäisten ja eri taustaisten asiakkaiden/ potilaiden sekä heidän läheistensä kanssa.

- Asiakas-/ potilaslähtöinen vuorovaikutus
- Kognitiiviset ja emotionaaliset vuorovaikutustaidot
- Vuorovaikutustilanteen konteksti ja merkitys

3) Osaa viestiä kotimaisella, toisella kotimaisella ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä.
• Suomi, ruotsi ja vieras kieli

Alakare, J. & Strandberg, T. 2020. Gerastenia - kuinka tunnistan ja miksi? Suomen lääkärilehti, vsk 75, Nro 22, 1369–1372. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/3f370f79-bbb4-4fc9-99ba-ca0ab03d6507/content>

Andre, B., Nøst, T., Frigstad, S. & Sjøvold, E. 2017. Differences in communication within the nursing group and with members of other professions at a hospital unit. Journal of Clinical Nursing 26 (7/8), 956–963. <https://doi.org/10.1111/jocn.13410>

Apóstolo, J., Cooke, R., Bobrowicz-Campos, E., Santana, S., Marcucci, M., Cano, A., Vollenbroek-Hutten, M., Germini, F. & Holland, C. 2017. Predicting risk and outcomes for frail older adults: an umbrella review of frailty screening tools. JBI Database of Systematic Reviews and Implementation Reports 15 (4), 1154–1208. DOI: [10.1112/JBISRIR-2016-003018](https://doi.org/10.1112/JBISRIR-2016-003018)

Anttila, H. 2023. Ikäteknologian kansallinen koordinaatio: kohti jatkuvuutta ja yhteistyötä: Ehdotus ikäteknologian kansalliseksi koordinaatiomalliksi ja toimenpiteiksi vuosille 2023–2027. Tekninen raportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/items/1d205fba-cf7a-47cb-9f39-62e29f70b87b>

Arell-Sundberg, M., Holvikivi, J., Laanterä, S., Ritsilä, J., Säilä, T. & Tikkanen, P. 2021 (toim). SOTETIE – Sote-alan ammattilaisen jatkuvan oppimisen tiekartta Osa 1 Yhteiset osaamiset. Savoni-ammattikorkeakoulun julkaisusarja 9/2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/509204/SOTETIE_osa1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus 2025a. Riskien ennakkoinnilla parempaa asiakas- ja potilasturvallisuutta. <https://asiakasjapotilasturvallisuuskeskus.fi/riskien-ennakkoinnilla-parempaa-asiakas-ja-potilasturvallisuutta/>

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus 2025b. Oheiskärsijän toimintamalli. <https://asiakasjapotilasturvallisuuskeskus.fi/ammattilaisille-ja-opiskelijoille/materiaalipankki/kuvauksia-ja-toimintamalleja/oheiskarsija/>

Baetselier, E., Dijkstra, N., Batalha, L., Carvalho, P., Filov, I., Grøndahl, V., Heczkova, J., Helgesen, A., Hirdle, J., Jordan, S., Kolovos, P., Langer, G., Ličen, S., Lillo-Crespo, M., Malara, A., Padyšáková, H., Prosen, M., Pusztai, D., Rapaso, B., Riquelme-Galindo, J., Rottková, J., Sino, C., Talarico, F., Tziaferi, S., Van Rompaey, B. & Dilles, T. 2022. Nurse students' competences in interprofessional pharmaceutical care in Europe: Cross-sectional evaluation. Nurse Education in Practice 65, 103485. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2022.103485>

Bayram, A., Pokorná, A., Ličen, S., Beharková, N., Saibertová, S., Wilhelmová, R., Prosen, M., Karnjus, I., Buchtová, B. & Palese, A. 2022. Financial competencies as investigated in the nursing field: Findings of a scoping review. Journal of Nursing Management 30, 2801–2810. DOI: [10.1111/jonm.13671](https://doi.org/10.1111/jonm.13671)

Blake, R., Shaw, T., Blake, A., Hübner, U., Kaye, R., Schug, S., Thye, J. & Värri, A. 2017. EU* US eHealth Works to Improve Global Workforce Development. Healthcare Information and Management Systems Society. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/225589>

Blakey, E.P. & Aveyard, H. 2017. Student nurses' competence in sexual health care: A literature review. Journal of Clinical Nursing 26 (23–24), 3906–3916. <https://doi.org/10.1111/jocn.13810>

Blazun, H., Kokol, P. & Vosner, J. 2015. Research literature production on nursing competences from 1981 till 2012: A bibliometric snapshot. *Nurse Education Today* 35, 673–679.
<https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.01.002>

Castren, M., Mäkinen, M., Nilsson, J. & Lindstrom, V. 2017. The effects of interprofessional education - self-reported professional competence among prehospital emergency care nursing students on the point of graduation - a cross-sectional study. *International Emergency Nursing* 32, 50–55.
DOI: [10.1016/j.ienj.2017.02.004](https://doi.org/10.1016/j.ienj.2017.02.004)

Clegg, H., Fetherston, C. & Wei, R. 2023. Required wound care content for nursing curricula in Australia: a Delphi study. *Wound Practice and Research* 31 (4), 190–196. DOI 10.33235/wpr.31.4.190–196

Copelli, F., Erdmann, A. & Guedes dos Santos, J. 2019. Entrepreneurship in Nursing: an integrative literature review. *Revista Brasileira de Enfermagem* 72 (1).<https://doi.org/10.1590/0034-7167-2017-0523>

Crawford, J., Brandt, A., Kramer, M., Ristock, J. & Schultz, A. 2024. Gender inclusive and affirming practices across undergraduate nursing curriculum: A scoping review. *Nurse Education Today* 141, 106320. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106320>

Croell, K., Knape, N., Leipälä, J., Louet-Lehtoniemi, T., Nieminen, J., Ridanpää, H., Savolainen, N., Syrjä, V. & Syrjänen, T. 2024. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Suomessa Valtakunnallinen asiantuntija-arvio, syksy 2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149932/URN_ISBN_978-952-408-363-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

David-Olawade, A., Olawade, D., Ojo, I., Famujimi, M., Olawumi, T. & Esan, D. 2024. Nursing in the Digital Age: Harnessing telemedicine for enhanced patient care. *Informatics and Health* 1 (2), 100–110.
<https://doi.org/10.1016/j.infoh.2024.07.003>

DigiFinland 2025. Sote-tekoälyn ekosysteemin tekoälyvisio 2035. https://digifinland.fi/wp-content/uploads/2025/06/SOTE-tekoalyn_ekosysteemin_tekoalyvisio_2035_final.pdf

Digipalvelulaki 306/2019. Finlex. Lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2019/306>

Dimitriadou, I., Toska, A., Eloranta, S., Mört, S., Korsström, N., Lundberg, A., Häger, M., Melbarde-Kelmere, A., Circenis, K., Šteinmiller, J., Skuladottir, S. S., Hjaltadóttir, I., & Fradelos, E. C. 2025. Comprehensive geriatric assessment: Addressing unmet healthcare needs in older adults. *Healthcare* 13, 2715. DOI: [10.3390/healthcare13212715](https://doi.org/10.3390/healthcare13212715)

Doherty, C., Landry, H., Pate, B. & Reid, H. 2016. Impact of Communication Competency Training on Nursing Students' Self-advocacy Skills. *Nurse Educator* 41 (5), 252–255. DOI: [10.1097/NNE.0000000000000274](https://doi.org/10.1097/NNE.0000000000000274)

Doležal, J., Zeleníková, R., Finotto, S., Mecugni, D., Patelarou, A., Panczyk, M., Ruzafa-Martínez, M., Ramos-Morcillo, A. J., Skela-Savič, B., Gotlib, J., Evridiki Patelarou, M., Smodiš, M. & Jarosova, D. 2021. Core Evidence-Based Practice Competencies and Learning Outcomes for European Nurses: Consensus Statements. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 18 (3), 226–233. DOI: [10.1111/wvn.12506](https://doi.org/10.1111/wvn.12506)

Durojaiye, A., Ryan, R. & Doody, O. 2023. Student nurse education and preparation for palliative care: A scoping review. *PLOS ONE* 18 (7), e0286678. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0286678>

Edwards, A. & Nash, A. 2023. Transformative care for people with disabilities: Empowering senior nursing students with competency based clinical education. A qualitative study of the impact. *Nurse Education Today* 126, 105822. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2023.105822>

Ehrenberg, A., Gustafsson, P., Wallin, L., Boström, A-M. & Rudman, A. 2016. New Graduate Nurses' Developmental Trajectories for Capability Beliefs Concerning Core Competencies for Healthcare

Professionals: A National Cohort Study on Patient-Centered Care, Teamwork, Evidence-based Practice. Worldviews on Evidence-Based Nursing 13 (6), 454–462. <https://doi.org/10.1111/wvn.12178>

Elliot, A., Hull, L. & Conroy, SP. 2017. Frailty identification in the emergency department a systemic review focusing on feasibility. Age Ageing 46 (3), 509–513. DOI: [10.1093/ageing/afx019](https://doi.org/10.1093/ageing/afx019)

Elvytys. Käypä hoito -suositus. 2021. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Elvytysneuvoston, Suomen Anestesiologiyhdistyksen ja Suomen Punaisen Ristin asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/>

Eriksson, E., Korhonen, T., Merasto, M. & Moisio, E-L. 2015. Sairaanhoidajan ammatillinen osaaminen – Sairaanhoidajakoulutuksen tulevaisuus -hanke. Ammattikorkeakoulujen terveystalan verkosto ja Suomen Sairaanhoidajaliitto ry. Porvoo.

EFN 2015. EFN Guideline for the implementation of Article 31 of the Mutual Recognition of Professional Qualifications Directive 2005/36/EC, amended by Directive 2013/55/EU. European Federation of Nurses Associations. Brussels, Belgium. <https://efn.eu/wp-content/uploads/2022/03/EFN-Competency-Framework-19-05-2015.pdf>

EPF 2018a. Impact Report. http://www.eu-patient.eu/globalassets/library/impact-report/epfimpactreport_2018.pdf

EPF 2018b. Proposal Regarding the Development of Key Competencies for Patients, Families and Carers in Patient Safety. European Patients Forum. <http://www.eu-patient.eu/globalassets/policy/patientssafety/epf-patient-safety---proposal.pdf>

Emerson, C., Keen, D., Barrett, K. & Wade-Berg, J. 2024. Intercultural competence development: A qualitative case study. Nurse Education in Practice 79, 104082. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2024.104082>

ETENE 2000. Terveysthuollon yhteinen arvopohja, yhteiset tavoitteet ja periaatteet. ETENE-julkaisuja I. Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE) Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://etene.fi/documents/1429646/1559098/ETENE-julkaisuja+1+Terveysthuollon+yhteinen+arvopohja%2C+yhteiset+tavoitteet+ja+periaatteet.pdf/4de20e99-c65a-4002-9e98-79a4941b4468>

Euroopan Komissio 2016a. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:02016R0679-20160504&from=FI>

Euroopan Komissio 2016b. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680&from=FI>

Euroopan Komissio 2024. Komission delegoitu direktiivi (EU) 2024/782 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY muuttamisesta yleissairaanhoidosta vastaavan sairaanhoidajan, hammaslääkärin ja proviisorin ammattien koulutusta koskevien vähimmäisvaatimusten osalta. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:32024L0782>

European Commission 2019. From social inclusion to social cohesion. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e1b88304-f3b0-11e9-8c1f-01aa75ed71a1/language-en>

European Commission 2021. Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en>

Fereidouni, Z., Sabet Sarvestani, R., Hariri, G., Kuhpaye, S.A., Amirkhani, M. & Najafi Kalyan, M. 2019. Moving into Action: The Master Key to Patient Education. *Journal of Nursing Research* 27 (1), 1–8. DOI: [10.1097/jnr.0000000000000280](https://doi.org/10.1097/jnr.0000000000000280)

Finne-Soveri, H., Äijö, M., Tolonen, E., Rehula, P., Vähäkangas, P., Patronen, M., Autio, T., Haimi-Liikkanen, S. & Havulinna, S. 2020. Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn mittaaminen palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä. TOIMIA-suositus ID S028/11.6.2020. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/9819ca8b-ad9d-49b2-be88-d31f34325a77/content>

Finne-Soveri, H., Forsius, P., Hökkä, M., Maula, S., Surakka, T. & Hammar, T. 2022. Laatukäsikirja elämän loppuvaiheen hoitoon iäkkäiden ihmisten palveluissa. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/3f3a2514-3bee-4056-9c49-9253d13d2e9d/content>

Flanders, SA. 2017. Effective Patient Education. Evidence and Common Sense. *MedSurg Nursing* 27 (1), 55–56. <https://www.thefreelibrary.com/Effective+Patient+Education%3a+Evidence+and+Common+Sense.-a0529490131>

Flinkman, M., Leino-Kilpi, H., Numminen, O., Jeon, Y., Kuokkanen, L. & Meretoja, R. 2017. Nurse Competence Scale: a systematic and psychometric review. *Journal of Advanced Nursing* 73 (5), 1035–1050. <https://doi.org/10.1111/jan.13183>

Friman, S. 2025. Laatujohtaminen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän muutoksessa. Turun yliopiston julkaisuja. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/180358/AnnalesD1859Friman.pdf?sequence=1>

Fuentes-Pumarola, C., Ballester-Ferrando, D., Gelabert-Vilella, S., Bosch-Farré, C., Malagón-Aguilera, M.C., Rascón-Hernán, C., Bonmatí-Tomás, A., Fernandez-Peña, R. 2016. Nursing student and professor perceptions and assessments of the achievement of practicum competencies: A mixed method approach. *Nurse Education Today* 45, 199–205. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.08.013>

Gardim, L., Mendes, I.A.C., Bernardes, A., dos Almeida, S., Sciasci, N.G., Pereira, M.C.A. & Araújo, A.A.C. 2024. Challenging the status quo through nursing entrepreneurship education: a scoping review. *Nurse Education Today*, 141, 106310. DOI: [10.1016/j.nedt.2024.106310](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106310)

Gardulf, A., Nilsson, J., Florin, J., Leksell, J., Lepp, M. & Lindholm, C. 2016. The Nurse Professional Competence (NPC) Scale: Self-reported competence among nursing students on the point of graduation. *Nurse Education Today* 36, 165–171. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.09.013>

Gardulf, A., Florin, J., Carlsson, M., Leksell, J., Lepp, M., Lindholm, C., Nordström, G., Theander, K., Wilde-Larsson, B. & Nilsson, J. 2019. The nurse professional competence (NPC) scale: A tool that can be used in national and international assessments of nursing education programmes. *Nordic Journal of Nursing Research* 39 (3), 137–142. <https://doi.org/10.1177/2057158518824530>

Gormley, E., Connelly, M. & Ryder, M. 2024. The development of nursing-sensitive indicators: A critical discussion. *International Journal of Nursing Studies Advances* 7, 100227. <https://doi.org/10.1016/j.ijnsa.2024.100227>

Grommi, S. 2025. The effects of educational and feedback interventions on pain nursing care. Dissertations in Health Sciences nro 892. University of Eastern Finland. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5575-3>

Grotenfelt-Enegren, M., Holmström, C. & Lai, J. 2023. Planetaarinen terveys toimii siltana ihmisen terveyden ja kestävyden edistämisen välillä. Planetaarinen terveys toimii siltana ihmisen terveyden ja kestävyden edistämisen välillä. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 139 (10):835–42.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo17695>

Grotenfelt-Enegren, M. 2024. Planetaarinen terveys – miten ympäristön tila liittyy ihmisten terveyteen? Ympäristö ja terveys 1, 55. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/45b24351-bfec-49f4-8bc4-190c6ec24c9a/content>

Gustafsson, H. 2024. YK:n vammaissopimus käyttöön! - käsikirja
https://www.invalidiliitto.fi/sites/default/files/2024-03/YK_vammaissopimus_2024.pdf

Haaga, T., Herzig, M., Kortelainen, M., Nokso-Koivisto, O., Saxell, T. & Sääksvuori, L. 2024. Digitaalisten terveyspalvelujen käyttö, käyttäjät, tuotanto ja vaikuttavuus: Esiselvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:12. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/51fdb453-f273-46b8-8032-987c44eec3a0/content>

Hand, C. & Kettunen, E. 2022. Kestävyyssosaaminen sairaanhoitajakoulutuksessa.
https://uasjournal.fi/3-2022/kestavyysosaaminen-sairaanhoitajakoulutuksessa/?utm_source=chatgpt.com

Harju, E., Jones, M., Laitinen, K., Ojala, H. & Pietilä, I. 2020. Sairaanhoitajien kokemuksia syöpäpotilaiden psykososiaalisen tuen toteuttamisen ongelmakohdista. Tutkiva Hoitotyö 18(2), 3–9.
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/0a7489bd-3fef-41d5-b076-c373956a06f8/content>

Hawker, C., Gould, D., Courtenay, M. & Edwards, D. 2022. Undergraduate nursing students' education and training in aseptic technique: A mixed methods systematic review. Journal of advanced nursing 78 (1), 63–77. <https://doi.org/10.1111/jan.14974>

Heikkilä, A., Kaučič, B.M., Filej, B., Salminen, L., Katajisto, J. & Leino-Kilpi, H. 2021. Slovenian nursing students' competence in research utilization, and the support they received during clinical practice. Central European Journal of Nursing and Midwifery 12 (2), 376–384. doi: 10.15452/CEJNM.2021.12.0013

Heinänen, T. & Jokiniemi, T. 2020. Lean-ajattelu terveydenhuollon johtamisessa. Suomen lääkärilehti, Vuosikerta 75(20), 1224–1229. <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/lean-ajattelu-terveydenhuollon-johtamisessa/?public=c76ddc44b9bc1b1fbbdfbcf0065197ea>

Helminen, K. 2017. Nursing students' final assessment in clinical practice. Perceptions of teachers, students and mentors. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Health Sciences Number 403. Kuopio. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/2c3efc4e-8ffd-4a8b-8802-c8a099a932b6/content>

Hirsikangas, S. 2021. Hoitoon sitoutuminen, siihen yhteydessä olevat tekijät ja palveluohjausintervention vaikutukset terveyspalveluja paljon käyttävillä asiakkailla. Väitöskirja D Medica 1638. Lääketieteellinen tiedekunta. Oulun yliopisto. <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/36538/isbn978-952-62-3052-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Ho, JT., See, MTA., Tan, AJQ., Levett-Jones, T., Lau, TC., Zhou, W. & Liaw, SY. 2023. Healthcare professionals' experiences of inter professional collaboration in patient education: A systematic review. Patient education and counseling 116, 107965. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1016/j.pec.2023.107965>

Hotus 2013. Hotus-hoitosuositus®: Aikuispotilaan kirurgisen toimenpiteen jälkeisen lyhytkestoisen kivun hoitotyö. Työryhmä: Salander, S. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/hoitosuositukset/>

Hotus 2019. Hotus-hoitosuositus®: Muistisaira henkilöön päivittäistoiminnoista suoriutumisen tukeminen – Lääkkeettömät menetelmät hoitotyössä. Työryhmä: Parisod, H. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/hoitosuosituksset/>

Hotus 2022a. Hotus-hoitosuositus®: Aikuispotilaan normotermian ylläpito perioperatiivisen hoitoprosessin aikana. Työryhmä: Kajander-Unkuri, S. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/nayttovinkit/>

Hotus 2022b. Hotus-hoitosuositus®: Palliatiivisessa hoidossa ja saattohoidossa olevan potilaan suunhoito. Työryhmä: Hävölä, H. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/hoitosuosituksset/>

Hotus 2022c. FinAME-asiantuntijuusmalli™ 2022. <https://hotus.fi>

Hotus 2022d. Hotus-hoitosuositus®: Etäyhteydellä toteutettava pitkäaikaissairautta sairastavan omahoidon ohjaus. Työryhmä: Virtanen, H. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/hoitosuosituksset/>

Hotus 2023. Hotus-hoitosuositus®: Palliatiivisessa hoidossa ja saattohoidossa olevan potilaan läheisten kohtaaminen ja tukeminen. Työryhmä: Aho, AL. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/hoitosuosituksset/>

Hotus 2024a: Hotus-hoitosuositus®: Kroonista haava sairastavan henkilön omahoidon ohjaus. Työryhmä: Lemetti, T. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/hoitosuosituksset/>

Hotus 2024b. Käsikirja potilaan heräämövaiheen hoidosta ja turvallisesta siirrosta jatkohoitoon. Hotus-käsikirja 1/2024. Kirjoittajat: Siirala, E. ym. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi>

Hotus 2024c. Näyttöön perustuvien yhtenäisten hoitotyön käytäntöjen kehittäminen ja käyttöönotto. Käsikirja FinYHKÄ-toimintamallin™ käyttöön. Hotus-käsikirja 2/2024. Kirjoittajat: Holopainen, A., Siltanen, H. & Parisod, H. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi>

Hotus. 2025a. Hotus-hoitosuositus®: Lääkään turvallinen kotiutuminen sairaalasta. Työryhmä: Palonen, M., Pesonen, H-M., Rantanen, A., Siira, H., Tohmola, A. & Tiitinen, H. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/hoitosuosituksset/>

Hotus. 2025b. Näyttövinkki®: Miten akuutisti sairastuneiden tai pitkäaikaishoidossa olevien ikääntyneiden nestetasapainoa voidaan parantaa? Näyttövinkki 5/2023. Laatijat: Manninen, H., Ranki, E., Salmi, U., Siivonen, J., Tirkkonen, E., Niela-Vilen, H. & Lotvonen, S. Hoitotyön tutkimussäätiö. <https://hotus.fi/nayttovinkit/>

Hu, W. L., Hong, Y., Wang, H., Chuang, Y. C., Ye, Y., Zheng, Q. & Huang, L. 2024. Assessing evidence-based practice competencies of undergraduate nursing students using a developed multi-criteria decision-analysis model. Nurse education in practice 76, 103919. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2024.103919>

Hyun, A., Tower, M. & Turner, C. 2020. Exploration of the expected and achieved competency levels of new graduate nurses. Journal of nursing management, 28 (6), 1418–1431. DOI: [10.1111/jonm.13105](https://doi.org/10.1111/jonm.13105)

Hyun, A., Tower, M. & Turner, C. 2022. The Current Contexts of Newly Graduated Nurses' Competence: A Content Analysis. Healthcare 10, 1071. <https://doi.org/10.3390/healthcare10061071>

Hyppönen, H., Pennala-Nikulainen, O. & Aalto, A-M. 2018a. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköinen asiointi 2017: Kansalaisten kokemukset ja tarpeet. THL raportti 3. <https://www.julkari.fi/items/1edf1f41-f3e4-4100-8570-cee69a700827>

Hyppönen, H., Lääveri, T., Hahtela, N., Suutarla, A., Sillanpää, K., Kinnunen, U-M., Ahonen, O., Rajalahti, E., Kaipio, J., Heponiemi, T. & Saranto, K. 2018b. Kyvykkäille käyttäjille fiksut järjestelmät? Sairaanhoitajien arviot potilastietojärjestelmistä 2017. Finnish Journal of eHealth and eWelfare 10 (1), 30–59. <https://www.theseus.fi/handle/10024/141971>

Hökkä, M. 2020. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon osaaminen sairaanhoitajan tutkinnossa: suositus palliatiivisen hoidon ja saattohoidon opetussuunnitelmasta. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama kärkihanke: Palliatiivisen hoitotyön ja lääketieteen koulutuksen monialainen ja työelämälähtöinen kehittäminen – EduPal 2018–2021. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7219-56-0>

Iglesias-Parra, M. R., García-Guerrero, A., García-Mayor, S., Kaknani-Uttumchandani, S., León-Campos, Á. & Morales-Asencio, J. M. 2015. Design of a Competency Evaluation Model for Clinical Nursing Practicum, Based on Standardized Language Systems: Psychometric Validation Study. Journal of Nursing Scholarship 47 (4), 371–376. DOI: [10.1111/jnu.12140](https://doi.org/10.1111/jnu.12140)

ICN 2017. International Classification for Nursing Practice (ICNP®). Technical Implementation Guide. https://www.icn.ch/sites/default/files/inline-files/ICNP_Technical_Implementation_Guide.pdf

ICN 2025a. Nursing for Planetary Health and Well-being. https://www.icn.ch/sites/default/files/2025-05/Planetary%20Health%20Topic%20Brief%20-%20EN_0.pdf

ICN 2025b. Planetary Health and Climate Change. Statement on behalf of the ICN Nursing Student Steering Group and the ICN Alliance of Student and Early Career Nurses. https://www.icn.ch/sites/default/files/2025-05/Planetary%20Health%20SECN%20statement%20-%20EN_0.pdf

ICN 2025c. Renewing the Definitions of ‘Nursing’ and ‘a Nurse’. https://www.icn.ch/sites/default/files/2025-06/ICN_Definition-Nursing_Report_EN_Web_0.pdf

Immonen, M., Kauvo, T., Lehmuskoski, A., Lohijoki, H. & Ålander, A. 2024. Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä Versio 3.1. <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/spaces/JULMOKI/overview?preview=%2F64433619%2F209948726%2FKirjaaminen+monialaisessa+yhteisty%C3%B6ss%C3%A4+v3.1.pdf>

Itselääkitys. Käypä hoito -suositus. 2024. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Apteekkariliiton asettama työryhmä. <https://www.kaypahoito.fi/>

Jeffers, S., Lippe, M. P., Justice A., Ferry, D., Borowik, K. & Connelly, C. 2022. Nursing Student Perceptions of End-of-Life Communication Competence: A Qualitative Descriptive Study. Journal of hospice and palliative nursing: JHPN: the official journal of the Hospice and Palliative Nurses Association 24 (3), 199–205. DOI: [10.1097/NJH.0000000000000849](https://doi.org/10.1097/NJH.0000000000000849)

Jolanki, O., Leinonen, E., Rajaniemi, J., Rappe, E., Räsänen, T., Teittinen, O. & Topo, P. 2017. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 47/2017. https://tietokaytoon.fi/documents/10616/3866814/47_ASUVA-loppuraportti+2017_NETTI.indd.pdf/81ebc84d-3636-4314-a2d5-a223b38d30d4?version=1.0

Jones, AD. 2013. The impact of integrating Quality and Safety Education for Nurses' safety competency in first-year associate degree nursing students. Teaching and Learning in Nursing 8, 140–146. <https://doi.org/10.1016/j.teln.2013.06.001>

Jonsson, P.M., Pikkujämsä, S. & Heiliö, P-L. (toim.) 2019. Kansalliset laaturekisterit sosiaali- ja terveydenhuollossa Toimintamalli, organisointi ja rahoitus. THL - raportti 16/2019. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/5d470e8e-dd5f-441b-9f96-0d3fcc2175f7/content>

Jukema, J. S., Harps-Timmerman, A., Stoopendaal, A. & Smits, A. H. M. 2015. A care improvement program acting as a powerful learning environment to support nursing students learning facilitation competencies. *Nurse Education in Practice* 15 (6), 457–462. DOI: [10.1016/j.nepr.2015.04.006](https://doi.org/10.1016/j.nepr.2015.04.006)

Junttila, K., Meriläinen, M., Peltokoski, J., Tervo-Heikkinen, T., Mattila, E., Lehtikunnas, T., Heikkilä, A., Koivunen, M., Salmela, S., Laitila, M. & Ritmala-Castrén, M. 2020. Hoitotyön kansallinen vertailukehittäminen (HoiVerKe). *Tutkiva Hoitotyö* 18 (3), 34–36.

Jyväkorpi, S., Stranberg, T., Urtamo, A., Pitkälä, K., Suominen, M., Kokko, K. & Heimonen, S. 2020. Ikäntyneiden terveys, elämänlaatu, toimintakyky ja mielen hyvinvointi. *Gerontologia* 34(4), 2020339.

Kainiemi, E., Kyytsönen, M., Kaihlanen, A-M., Virtanen, L., Heponiemi, T. & Vehko, T. 2023. Sairaanhoidajat digitaalisen asiakastyön tekijöinä sosiaali- ja terveydenhuollossa. THL- tutkimuksesta tiiviisti. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/b545ac04-c087-4af4-b76b-6303f828020b/content>

Kajander-Unkuri, S., Salminen, L., Saarikoski, M., Suhonen, R. & Leino-Kilpi, H. 2013. Competence areas of nursing students in Europe. *Nurse Education Today* 33 (6), 625–632. DOI: [10.1016/j.nedt.2013.01.017](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.01.017)

Kajander-Unkuri, S., Meretoja, R., Katajisto, J., Saarikoski, M., Salminen, L., Suhonen, R. & Leino-Kilpi, H. 2014a. Self-assessed level of competence of graduating nursing students and factors related to it. *Nurse Education Today* 34 (5), 795–801. DOI: [10.1016/j.nedt.2013.08.009](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.08.009)

Kajander-Unkuri, S., Suhonen, R., Katajisto, J., Meretoja, R., Saarikoski, M., Salminen, L. & Leino-Kilpi, H. 2014b. Self-assessed level of nursing skills of graduating nursing students and related factors related to it. *Journal of Nursing Education and Practice* 4 (12), 51–64. DOI: [10.5430/jnep.v4n12p51](https://doi.org/10.5430/jnep.v4n12p51)

Kajander-Unkuri, S. 2015. Nurse competence of graduating nursing students. Väitöskirja Turun yliopiston julkaisuja D 1158. Hoitotiede. Lääketieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6003-3>

Kajander-Unkuri, S., Koskinen, S., Brugnolli, A., Cerezuela Torre, M., Elonen, I., Kiele, V. Lehwaldt, D., Löytyniemi, E., Nemcová, J., Simão de Oliveira, C., Palese, A., Rua, M., Salminen, L., Šateková, L., Stubner, J., Sveinsdóttir, H., Visiers-Jiménez, L. & Leino-Kilpi, H. 2020. The level of competence of graduating nursing students in 10 European countries. Comparison between countries. *Nursing Open*. 00, 1-15. DOI: 10.1002/nop2.712. doi: [10.1002/nop2.712](https://doi.org/10.1002/nop2.712)

Kangasniemi, M., Hippi, K., Häggman-Laitila, A., Kallio, H., Kärki, S., Kinnunen, P., Pietilä, A-M., Saarnio, R., Viinamäki, L., Voutilainen, S. & Waldén, A. 2018. Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160883/39-2018-Optimoitu%20sote-osaaminen.pdf>

Kanta 2025. Hoidon tarpeen arviointi. <https://www.kanta.fi/ammattilaiset/hoidon-tarpeen-arviointi>

Karhapää, M., Laulainen, S. & Kivinen, T. 2024. Työyhteisötaidot sosiaali- ja terveydenhuollossa. DOI: <https://doi.org/10.37450/ht.143843>

Karjalainen, A. L., & Wallenius-Penttilä, K. (toim.) 2020. Eri tavoin kommunikoivien kohtaaminen sosiaali- ja terveysalan työssä (Diak Opetus 5). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-359-9>

Kauvo, T., Virkkunen, H. & Ålander, A. (toim.) 2025. Potilastiedon kirjaamisen yleisopas 7. <https://www.julkari.fi/items/7950cc56-7bdb-4bd2-a786-dcc832152c11>

Kaya, H., Şenyuva, E. & Bodur, G. 2017. Developing critical thinking disposition and emotional intelligence of nursing students: a longitudinal research. *Nurse Education Today* 48, 72–77. DOI: [10.1016/j.nedt.2016.09.011](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.09.011)

Keskeiset Hotus-hoitosuositukset. <https://hotus.fi/hoitosuositukset/>

Keskeiset Käypä hoito -suositukset. <https://www.kaypahoito.fi/>

Kesonen, P., Salminen, L. & Haavisto, E. 2024. Moniammatillinen yhteistyö erityistason palliatiivisessa hoidossa ja saattohoidossa. *Hoitotiede* 36 (3), 209–223.

Kielo, E., Suhonen, R., Salminen, L. & Stolt, M. 2019. Competence areas for registered nurses and podiatrists in chronic wound care, and their role in wound care practice. *Journal of Clinical Nursing* 28 (21–22), 4021–4034. DOI: [10.1111/jocn.14991](https://doi.org/10.1111/jocn.14991)

Kielo-Viljamaa, E., Suhonen, R., Jalonen, L. & Stolt, M. 2022. Areas of nursing competence in acute wound care: A focus group study. *Collegian*, 29 (1), 44–53. [https://www.collegianjournal.com/article/S1322-7696\(21\)00053-6/fulltext](https://www.collegianjournal.com/article/S1322-7696(21)00053-6/fulltext)

Kipu. Käypä hoito -suositus. 2017. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Anestesiologiyhdistyksen ja Suomen Yleislääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/>

Kinnunen, U-M., Liljamo, P., Härkönen, M., Ukkola, T., Kuusisto, A. & Hassinen, T. 2023. FinCC 4.0 - luokituskokonaisuuden käyttäjäopas. <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/display/FLKJ1>

Kirjavainen, P. 2024. Haavoittuvassa asemassa olevan osallisuuden kokemuksen muodostuminen - kohtaamisia julkisessa palvelujärjestelmässä. Väitöskirja. Vaasan yliopisto. <https://osuva.uwasa.fi/server/api/core/bitstreams/8eef9063-2a69-44b3-999d-c7f4a3a32e37/content>

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. (toim.) 2013. Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/600c174f-f119-49ce-885b-68de21e69388/content>

Koivuranta, P. 2019 (toim). Terveystenhuollon Laatuopas. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2019/1996-terveydenhuollon-laatuopas>

Koponen, H. & Vataja, R. 2023. Muistisairauden neuropsykiatristen oireiden hoito. (Lisätietoa aiheesta, artikkelin tunnus nix00524, Käypähoito -suosituksessa: Muistisairaudet. Käypä hoito -suositus. 2023. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Societas Gerontologica Fennican, Suomen Geriatri -yhdistyksen, Suomen Neurologisen Yhdistyksen, Suomen Psykogeriatrisen Yhdistyksen ja Suomen Yleislääketieteen Yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/>

Korte, H. & Myllyrinne, K. 2022. Ensiapu. Suomen Punainen Risti. Otavan Kirjapaino Oy: Keuruu.

Koskinen, S., Pajakoski, E., Fuster, P., Ingadottir, B., Löyttyniemi, E., Numminen, O., Salminen, L., Scott, P. A., Stubner, J., Truš, M., Leino-Kilpi, H. & ProCompNurse Consortium 2021. Analysis of graduating nursing students' moral courage in six European countries. *Nursing ethics* 28 (4), 481–497. doi: [10.1177/0969733020956374](https://doi.org/10.1177/0969733020956374)

Koskinen, S., Elonen, I., Leino-Kilpi, H., Löyttyniemi, E. & Salminen, L. 2022. Valmistumisvaiheen sairaanhoitajaopiskelijoiden lääkelaskuosaaminen – Eurooppalainen poikittaistutkimus. *Hoitotiede* 34, 3–13.

Korpisaari, P. 2022. Valokuvaaminen terveydenhuollon ja sairaanhoidon odotustiloissa sekä sosiaalihuollon asiakaspalvelupisteissä: Oikeudelliset reunaehdot ja sääntelyn tarpeen arviointi. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-929-2>

Kujala, S., Hörhammer, I., Kaipio, J. & Heponiemi, T. 2018. Health professionals' expectations of a national patient portal for self-management. International Journal of Medical Informatics 117, 82–87. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2018.06.005>

Kukkonen, P., Leino-Kilpi, H., Koskinen, S., Salminen, L. & Strandell-Laine, C. 2020. Nurse managers' perceptions of the competence of newly graduated nurses: A scoping review. Journal of Nursing Management 28, 4–16. DOI: [10.1111/jonm.12891](https://doi.org/10.1111/jonm.12891)

Kuokkanen, L., Leino-kilpi, H., Numminen, O., Isoaho, H., Flinkman, M. & Meretoja, R. 2016. Newly Graduated nurses' empowerment regarding professional competence and other work-related factors. BMC Nursing 15 (2), 1–8. doi: [10.1186/s12912-016-0143-9](https://doi.org/10.1186/s12912-016-0143-9)

Kuusisto, A. 2018. Potilaan hoidon jatkuvuuden turvaaminen sähköisen hoitotyön yhteenvedon avulla. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 165. University of Eastern Finland <https://erepo.uef.fi/items/8f9c61ed-480e-4a8d-acaa-9c95a2bbbbeaf>

Kuusisto-Niemi, S., Ryhänen, M. & Hyppönen, H. 2018. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö sosiaalihuollossa vuonna 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 1/2018. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/dae87046-8d6e-4e2e-a186-409ab48b78df/content>

Köhler, H. 2019. Hoitava viestintä: Lääkärin vaikuttava viestintä potilaskohtaamisessa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. <http://hdl.handle.net/10138/304257>

Laitinen, U., Salvola, H., Saukkonen, H-M. & Ålander, A. 2025. Kirjaamisopas. Hoidon tarpeen arviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://yhteistyotilat.fi/wiki08/spaces/JULKIHO/overview?preview=/215988213/242063914/Kirjaamisopas_%20Hoidon_tarpeen_arviointi_v_1_2.pdf

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 980/2012. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2012/980>

Laki lääkinällisistä laitteista 719/2021. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2021/719>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992/785. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2000/812>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/703?language=fin&highlightId=728311&highlightParams=%7B%22type%22%3A%22BASIC%22%2C%22search%22%3A%22asiakastietolaki%22%7D>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2021/612>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2023/741>

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/559. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1994/559>

Langari, M. N. M., Tella, S., Smith, N.-J., Turunen, H. 2017. Self-assessment of patient safety competence: a questionnaire survey of final year British and Finnish pre-registration nursing students. *International Journal of Caring Sciences* 19 (3), 1212–1223.

https://internationaljournalofcaringsciences.org/docs/11_lagari_original_10_3.pdf

Lanz, J. & Bruk-Lee, V. 2017. Resilience as a moderator of the indirect effects of conflict and workload on job outcomes among nurses. *Journal of Advanced Nursing* 73 (12), 2973–2986. DOI: [10.1111/jan.13383](https://doi.org/10.1111/jan.13383)

Lee, S., Eunjoo, K., Young, J. 2023. Global Health Competencies and Educational Needs for Nursing Students in South Korea. *The Journal of Nursing Education* 62 (2), 75–82. DOI: [10.3928/01484834-20221213-02](https://doi.org/10.3928/01484834-20221213-02)

Leinonen, S. & Ervaala, N. 2021. Lasten peruselintoimintojen seurannan toteutuminen vuodeosastoilla: rekisteritutkimus. *Tutkiva Hoitotyö* 19 (3), 24–31.

Leivonen, K. 2020 Lean-johtaminen terveydenhuollossa. Tapaustutkimus yliopistosairaalassa. *Terveystieteiden väitöskirjat* 595. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/ce87d9ca-57bd-47e0-9c44-4734f7805c4b/content>.

Liljamo, P. 2108. Kliinisen ja hallinnollisen hoitotiedon vastaavuus: hoitoisuustiedon luotettavuus ja rakenteisen hoitokertomustiedon toisiokäytön mahdollisuudet hoitoisuuden määrittämisessä. *Dissertations in Social Sciences and Business Studies* No 182. University of Eastern Finland. <https://erepo.uef.fi/items/8dbc5a76-b3a7-4c9f-bc6a-a6799347305b>

Lipponen, K. 2014. Potilasohjauksen toimintaedellytykset. Väitöskirja. *D Medica* 1236. Hoitotiede, Terveystieteen laitos. Lääketieteellinen tiedekunta. Oulun yliopisto <https://urn.fi/URN:ISBN:9789526203720>

Lo Iacono, C., Amodio, E., Vella, G., Caruso, M., D’Anna, G., Gambera, A., Soresi, M., Intravaia, G. & Latina, R. 2024. Self-Perceived Competencies and Attitudes on Palliative Care in Undergraduate Nursing Students: A Multicenter Descriptive Study. *Nursing Reports* 14, 2550–2564. doi: [10.3390/nursrep14030188](https://doi.org/10.3390/nursrep14030188)

Lotvonen, S., Saarela, KM., Korvola-Hemminki, M., Siira, H., Söderling, R., Lind, M. & Havulinna, S. 2024. Toimintakyvyn arviointi iäkkäiden kuntoutumista edistävässä hoitotyössä. *TOIMIASuositus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. <https://www.julkari.fi/items/daf37736-8c4c-4212-bfed-e1f9014bffc0>

Lupa- ja valvontavirasto 2026a. Lääkehoidon toteuttaminen. <https://lvv.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/laakehoidon-toteuttaminen>

Lupa- ja valvontavirasto 2026b. Elämän loppuvaiheen hoito. <https://lvv.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/elaman-loppuvaiheen-hoito>

Lunden, A. 2022. Osaamisen ja näyttöön perustuvan toiminnan johtaminen hoitotyössä. *Dissertations in Health Sciences* No 711. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/8c76ad73-d1af-44d9-ba50-03b0c5b398ff/content>

Lynch, J., Glew, P., Salamonson, Y., & Ramjan, LM. 2022. “Integrity is integrity. It doesn't matter the context”: A qualitative exploratory study of academic integrity in an undergraduate nursing program. *Teaching and Learning in Nursing* 17 (4), 465–470. <https://doi.org/10.1016/j.teln.2022.06.013>

Lähteenmäki, J., Niemelä, M., Hammar, T., Alastalo, H., Noro, A., Pylsy, A., Arajärvi, M., Forsius, P., Pulli, K. & Anttila, H. 2020. Kotona asumista tukeva teknologia - kansallinen toimintamalli ja tietojärjestelmät (KATI-malli). No. 373 in VTT Technology. VTT Technical Research Centre of Finland - <https://doi.org/10.32040/2242-122X.2020.T373>

Maisch, G., Gallagher, T. & Zonsius, M. 2023. Enhancing Geriatric Competencies: Integrating the 4Ms Framework in a Bacca-laureate Nursing Program. *The Journal of Nursing Education* 62(10), 589–592. DOI: [10.3928/01484834-20230815-12](https://doi.org/10.3928/01484834-20230815-12)

Malakoti, N., Zabihi, V., Abbasi, M., Akhlaghi, A., Alipour-Anbarani, A. & Shariati, K. 2023. An Overview of Entrepreneurship in Nursing: Challenges, Opportunities, and Barriers. *Medical Education Bulletin* 4 (3), 803–812. DOI: [10.22034/MEB.2023.418132.1084](https://doi.org/10.22034/MEB.2023.418132.1084)

Mattila, E. 2011. Aikuispotilaan ja perheenjäsenen emotionaalinen ja tiedollinen tuki sairaalahoidon aikana. *Acta Universitatis Tamperensis* 1107. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8541-1>

Melender, H-L., Mattila, L-R. & Häggman-Laitila, A. 2016. A systematic review on educational interventions for learning and implementing evidence-based practice in nursing education: The state of evidence. *Nordic Journal of Nursing Research* 36 (1), 3–12. <https://doi.org/10.1177/0107408315595161>

Mikola, S (toim). 2021. Sukupuolten tasa-arvo sote-palveluissa. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2021/2104-sukupuolten-tasa-arvo-sote-palveluissa>

Moe, A., Brataas, V. & Ingstad, K. 2017. Patient influence in home-based reablement for older persons: qualitative research. *BMC Health Services Research* 17, 736–746. <https://link.springer.com/article/10.1186/s12913-017-2715-0>

Monteagudo, N., Rodriguez, D., Carhuajulca, D., Moral, J. & Martinez, O. 2025. Defining nursing entrepreneurship from the point of view of future professionals: A qualitative study. *Nurse Education Today* 144, 106421. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106421>

Muistisairaudet. Käypä hoito -suositus. 2023. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Societas Gerontologica Fennican, Suomen Geriatri -yhdistyksen, Suomen Neurologisen Yhdistyksen, Suomen Psykogeriatrisen Yhdistyksen ja Suomen Yleislääketieteen Yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/>

Mustonen, R. & Inkeroinen, S. 2024. Monialainen potilasohjaus: yhteistyöllä parempaa hoitoa. Puheenvuoro. *Tutkiva Hoitotyö* 22 (2), 33–34. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/188390/Mustonen%20%26%20Inkeroinen%202024.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Mykkänen, M. 2019. Tietorakenteet hoitotietojen käsittelyssä ja potilastiedon toisiokäytössä. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta / Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos. Väitöskirja. <https://erepo.uef.fi/items/32d1c76b-51b2-46eb-9b8f-37bf4a7611d9>

Mäkinen, M., Castren, M., Huttunen, K., Sundell, S., Kaartinen, J., Ben-Meir, M. & Renholm, M. 2019. Assessing the discharge instructing in the emergency department: Patient perspective. *International Emergency Nursing* 43, 40–44. DOI: [10.1016/j.ienj.2018.07.005](https://doi.org/10.1016/j.ienj.2018.07.005)

Möller, J.E., Möller, A. & Ledderer, L. 2020. Dilemmas in delivering health promotion activities: findings from a qualitative study of mental health nurses in Denmark. *BMJ Open* 10 (12), e036403. DOI: [10.1136/bmjopen-2019-036403](https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-036403)

Mönkkönen, K. 2022. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus.

NMC (Nordic Council of Ministers) 2024. A Nordic framework for patient safety knowledge and skills - Competence areas for safe healthcare. <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1914289/FULLTEXT01.pdf>

Nilsson, J., Johansson, E., Egmar, A.-C., Florin, J., Leksell, J., Lepp, M., Lindholm, C., Nordstrom, G., Theander, K., Wilde-Larsson, B., Carlsson, M. & Gardulf, A. 2014. Development and validation of a new tool measuring nurses self-reported professional competence—The nurse professional competence (NPC) Scale. *Nurse Education Today* 34 (4), 57–580. DOI: [10.1016/j.nedt.2013.07.016](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.07.016)

Nilsson, J., Engström M., Florin, J., Gardulf, A. & Carlsson, M. 2018. A short version of the nurse professional competence scale for measuring nurses' self-reported competence. *Nurse Education Today* 36, 233–239. DOI: [10.1016/j.nedt.2018.09.028](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.09.028)

Nilsen, P., Seeing, I., Ericsson, C., Birken, S.A. & Schildmeijer, K. 2020. Characteristics of successful changes in health care organizations: an interview study with physicians, registered nurses and assistant nurses. *BMC Health Services Research* 20 (147). https://link.springer.com/article/10.1186/s12913-020-4999-8?utm_source=chatgpt.com

Notarnicola, I., Dervishi, A., Duka, B., Grosha, E., Gioiello, G., Carrodano, S., Rocco, G. & Stievano, A. 2025.

A Systematic Review of Nursing Competencies: Addressing the Challenges of Evolving Healthcare Systems and Demographic Changes. *Nursing Reports* 15 (2), 867–880. <https://doi.org/10.3390/nursrep15020056>

Nousiainen, A-L., Kuivila, H-M., Sneek, S., Koskenranta, M. & Mikkonen, K. 2023. Toisen lukuvuoden sairaanhoitajaopiskelijoiden lääkelaskentaosaaminen ja siihen yhteydessä olevat tekijät. *Hoitotiede* 35 (4), 305–320.

Numminen, O., Leino-Kilpi, H., Isoaho, H. & Meretoja, R. 2016. Newly graduated nurses' occupational commitment and its associations with professional competence and work-related factors. *Journal of Clinical Nursing* 25 (1/2), 117–126. DOI: [10.1111/jocn.13005](https://doi.org/10.1111/jocn.13005)

Nygårdh, A., Sherwood, G., Sandberg, T., Rehne, J. & Knutsson, S. 2017. The visibility of QSEN competencies in clinical assessment tools in Swedish. *Nurse Education Today* 59, 110–117. DOI: [10.1016/j.nedt.2017.09.003](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.09.003)

Nykänen, E. & Pulkkinen, T. 2024. Milloin ja miten potilaan itsemääräämisoikeutta saa rajoittaa. *Suomen lääkirilehti* 79 (1–2), 39–42. <https://erepo.uef.fi/items/e1249d22-813a-4c23-8291-4384763bb12a>

Nykänen, S., Velázquez, RG., Tynkkynen, L., Lämsä, R. & Kuusio, H. 2024. Unmet healthcare needs in migrant population in Finland: comparative analysis between 2014 and 2022. *European Journal of Public Health* 34 (3). doi: [10.1093/eurpub/ckae144.118](https://doi.org/10.1093/eurpub/ckae144.118)

O´Harra, P. 2014. In: *Nursing students' lived experiences in learning communication skills in a theater class taught by theater faculty*, 2014.D.Ed. 159 p-159 p. 1p. (Doctoral Dissertation - research)

Opetushallitus 2019. Osaaminen 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä ennakointituloksia. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Osaaminen%202035.pdf>

Opetushallitus 2024. Huoltovarmuuteen liittyvät osaamiset 2035. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Huoltovarmuuteen%20liittyv%C3%A4t%20osaamiset%202035_1.pdf

Osaamisen ennakointifoorumi 2024. Koulutuksen kehittämissuuntia. Osaamisen ennakointifoorumin toimenpide-ehdotuksia osaamistarpeiden pitkän aikavälin muutoksen huomioimiseen. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Koulutuksen%20kehitt%C3%A4missuuntia%20%28OEF%29_0.pdf

Paatela, S., Pohjamies, N., Kanste, O., Haapa, T., Oikarainen, A., Kääriäinen, M. & Mikkonen, K. 2023. Registered nurses' cultural orientation competence for culturally and linguistically diverse nurses in the

hospital setting: A cross-sectional study. *Journal of Advanced Nursing* 80(2), 707–720.
DOI: [10.1111/jan.15829](https://doi.org/10.1111/jan.15829)

Pagano, M., O'Shea, E., Campbell, S., Currie, L., Chamberlin, E. & Pates, C. 2015. Validating the Health Communication Assessment Tool (HCAT). *Clinical simulation in Nursing* 11 (9), 402–410.
<https://doi.org/10.1016/j.ecns.2015.06.001>

Pajankoski, E. 2025. Moral courage in nursing – Refining the concept. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja D 1897. Hoitotiede. Lääketieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-02-0264-4>

Palliativinen hoito ja saattohoito. Käypä hoito -suositus. 2019. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Palliativisen Lääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/>

Papinaho, O. 2025. Deficient professional conduct by nurses: Supervision from administrative measures to authority's decisions. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja D 1860. Hoitotiede. Lääketieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-02-0069-5>

Pelastuslaki 379/2011. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2011/379>

Pennanen, M., Pulkkinen, P., Uusikoski, E., Kulmala, J. & Hammar, T. 2023. Yhdessä muistisairaana henkilön parhaaksi: kansallisen muistipalvelupolku-hankkeen loppuraportti.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-226-6>

Pereira, S., Hernández-Marrero, P., Pasman, R., Capelas, M., Larkin, P. & Francke, A. 2021. Nursing education on palliative care across Europe: Results and recommendations from the EAPC Taskforce on preparation for practice in palliative care nursing across the EU based on an online-survey and country reports. *Palliative Medicine* 35 (1) 130–141. DOI: [10.1177/0269216320956817](https://doi.org/10.1177/0269216320956817)

Piirainen, P., Pesonen, H.-M., Kyngäs, H. & Elo, S. 2020. Challenging situations and competence of nursing staff in nursing homes for older people with dementia. *International Journal of Older People Nursing*, 16(5).
DOI: [10.1111/opn.12384](https://doi.org/10.1111/opn.12384)

Raivio, M. & Hartikainen, S. 2020. Ikääntyneen optimoitu lääkehoito perusterveydenhuollossa. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 136 (13), 1590–7. <https://www.duodecimlehti.fi/duo15680>

Rasi, S. 2020. Impact of Language Barriers on Access to Healthcare Services by Immigrant Patients: A systematic review. *Asia Pacific Journal of Health Management* 15 (1), 35–48.
DOI: <https://doi.org/10.24083/apjhm.v15i1.271>

Reponen, J., Kangas, M., Hämäläinen, P., Keränen, N. & Haverinen, J. 2018. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö terveydenhuollossa vuonna 2017: Tilanne ja kehityksen suunta. STM raportti 5.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-108-9>

Royal College of Physicians 2017. National Early Warning Score (NEWS) 2. Standardising the assessment of acute-illness severity in the NHS. https://www.rcp.ac.uk/media/a4ibkbbf/news2-final-report_0_0.pdf

Ruesch, A. 2015. Registered nurses' knowledge of hearing impairment and effective communication strategies when caring for a hearing-impaired patient. DeSales University ProQuest Dissertations & Theses, 2015. DOI: [10.1016/j.nepr.2017.10.017](https://doi.org/10.1016/j.nepr.2017.10.017)

Ruokavirasto 2024. Erikoisruokavaliot. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/terveytta-edistava-ruokavalio/ravitsemus--ja-ruokasuositukset/erityisruokavaliot/>

Ruggiano, N., Shtompel, N., Whiteman, K. & Sias, K. 2017. Influences of transportation on health decision-making and self-management behaviors among older adults with chronic conditions. Behavioral Medicine 43 (1), 61-70. DOI: [10.1080/08964289.2015.1065788](https://doi.org/10.1080/08964289.2015.1065788)

Saarto, T. 2017. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon järjestäminen. Työryhmän suositus osaamis- ja laatukriteereistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmälle. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:44. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/374aa088-b3d1-4c32-852d-e4014bdf984d/content>

Saarto, T. & Finne-Soveri, H. 2019. Suositus palliatiivisen hoidon palveluiden tuottamisesta ja laadun parantamisesta Suomessa: Palliatiivisen hoidon asiantuntijaryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:68. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/8e3d15c9-77b7-4002-97b7-279cf0b07198/content>.

Saarto, T., Lyytikäinen, M., Ahtiluoto, S., Junttila, K., Lehto, J., Finne-Soveri, H., Hammar, T. & Forsius, P. 2022. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kansallinen laatusuositus. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/65bee173-2d83-4190-a351-5b45f6d358aa/content>.

Sairaanhoitajaliitto 2014a. Sairaanhoitajan kollegiaalisuusohjeet. <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2019/10/Sairaanhoitajien-kollegiaalisuusohjeet.pdf>

Sairaanhoitajaliitto 2014b. Sairaanhoitajien sosiaalisen median ohjeet. <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2020/01/Sairaanhoitajien-sosiaalisen-median-ohjeet.pdf>

Sairaanhoitajaliitto 2021. Sairaanhoitajaliiton digitaalisten sosiaali- ja terveyspalvelujen strategia 2021. <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2021/05/E-health-1.pdf>

Sanchez, J., Leal Costa, C. & Díaz Agea, J. 2018. Ensuring relational competency in critical care: Importance of nursing students' communication skills. Intensive and Critical Care Nursing 44, 85–91. DOI: [10.1016/j.iccn.2017.08.010](https://doi.org/10.1016/j.iccn.2017.08.010)

Santos, P., Rabiais, I., Frade, J., Coutinho, V. & Baptista, R. 2024. General nurse competencies in disaster: A delphi study. Nurse education in practice, 79, 104037. DOI: [10.1016/j.nepr.2024.104037](https://doi.org/10.1016/j.nepr.2024.104037)

Saranto, K., Kivekäs, E., Palojoki, S., Kinnunen, U-M., Sjöblom, O. & Suomi, R. 2018. Tiedonkulun vaikutus SOTE- palvelujen maineeseen. KAKS-Kunnallissalan kehittämissäätö. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/04/tiedonkulun-vaikutus-sote-palvelujen-maineeseen_julkaisu016.pdf

Scammell, J., Apostolo, J., Bianchi, M., Pereira Costa, R., Jack, K., Luiking, M-L. & Nilsson, S. 2020. Learning to lead: A scoping review of undergraduate nurse education. Journal of Nursing Management 28, 756–765. DOI: [10.1111/jonm.12951](https://doi.org/10.1111/jonm.12951)

Serrano, L., Maita, K., Avila, F., Torres-Guzman, R., Garcia, J., Eldaly, A., Haider, C., Felton, C., Paulson M., Maniaci, M. & Forte, A. 2023. Benefits and Challenges of Remote Patient Monitoring as Perceived by Health Care Practitioners: A Systematic Review. The Permanente Journal 27 (4), 100–111. doi: [10.7812/TPP/23.022](https://doi.org/10.7812/TPP/23.022)

See, MTA., Chee, S., Rajashulakshana, R., Kowitlawakul, Y. & Liaw, SY. 2020. Missed nursing care in patient education: A qualitative study of different levels of nurses' perspectives. Journal of Nursing Management 28 (8), 1960–1967. DOI: [10.1111/jonm.12983](https://doi.org/10.1111/jonm.12983)

Sinervo, T., Tynkkynen, L. & Vehko, T. 2016. Mitä kuuluu perusterveydenhuolto? Valinnanvapaus ja integraatio palveluiden kehittämisen polttopisteessä. THL raportti 16.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131276/URN_ISBN_978-952-302-732-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sirkka, A (toim). 2018. From big data to my health – data analytics as a tool for human-driven well-being. Sitra studies 141. Helsinki. <https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2018/11/from-big-data-to-myhealth.pdf>

Sitra 2023. Suomen terveysalan kasvun ja kilpailukyvyn visio. <https://www.sitra.fi/julkaisut/suomen-terveysalan-kasvun-ja-kilpailukyvyn-visio-2030/>

Sitra 2025. Suomi ennakoivan sosiaali- ja terveydenhuollon edelläkävijäksi 2025. <https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2025/02/sitra-suomi-ennakoivan-sosiaali-ja-terveydenhuollon-edellakavijaksi.pdf>

Siukola, R., Sahrio, A., Vihtari, J. & Soronen, S. 2024. Yhdenvertaisuuden edistämisen opas. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-339-3>

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 457/2024. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2024/457>

SotePeda 2020. SoteDigi osaamisen määrittely EQF6 tasolle erialojen opiskelijoille. https://sotepeda247.fi/wp-content/uploads/2020/11/SotePeda-247sotedigi-osaamisen-maarittely_191120.pdf

STM 2009. Johtamisella vaikuttavuutta ja vetovoimaa hoitotyöhön. Toimintaohjelma 2009-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 18. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2919-7>

STM 2010. Hyvä saattohoito Suomessa. Asiantuntijakuulemiseen perustuvat saattohoitosuosituksset. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:6. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3033-9>

STM 2012. Kansallinen varautumissuunnitelma influenssapandemiaa varten <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3347-7>

STM 2014. Asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä. [Microsoft Word - PÄIVYSTYSASETUS SUOMI.docx](#)

STM 2017. Kroonisen kivun ja syöpäkivun hoidon kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2017–2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3850-2>

STM 2018. Terveystenhuollon ammattihenkilöiden jatkuva ammatillinen kehittyminen ja täydennyskoulutus EU- ja EFTA-maissa – kirjallisuuskatsaus. STM:n raportteja ja muistioita 4/2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160531/04_18_TH_kirjallisuuskatsaus_web_.pdf?sequence=1&isAllowed=y

STM 2021. Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen. Sosiaali- ja terveysministerin julkaisuja 2021:9. [Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen](#)

STM 2022a. Hyteairo - Hyvinvoinnin tekoäly ja robotiikka -ohjelma: loppuraportti 2022. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/b9a8fb7d-4795-4e4c-a261-054bda400745/content>

STM 2022b. Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8464-6>.

STM 2022c. Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022:22. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/05f837d3-ef19-4549-823b-719e52e19c70/content>

STM 2023a. Digitaalisuus sosiaali- ja terveydenhuollon kivijalaksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaation ja tiedonhallinnan strategia 2023–2035.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/80c9ed1f-597b-4d99-afea-eb53e67f1472/content>

STM 2023b. Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuussisällöt kohtaavien alojen koulutuksissa: Suosituksia osaamisen vahvistamiseksi. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/9df4887b-063e-4aef-bd6f-22b6766bd3ab>

STM (Sosiaali- ja terveysministeriö) 2024a. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 12/2024. <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/spaces/JULOPTA/overview>

STM 2024b. Lääkinnällisten laitteiden turvallinen käyttö – opas laiteosaamisen varmistamiseen. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/812bd4bb-1aea-4318-801c-da463c1767d0/content>

STM 2024c. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä ja vastuut. <https://stm.fi/sotepalvelut/jarjestelma-vastuut>.

STM 2024d. Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/0c263125-bc49-424b-bf2b-5d675d095481/content>

STM 2024e. Sosiaali- ja terveydenhuollon integraation edellyttämä osaaminen: Jaoston raportti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/d4f721da-f4f1-480d-ae82-d7c402afe245/content>

STM 2024f. Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5436-6>

STM 2025a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lainsäädäntö. Lainsäädäntö - terveys ja hyvinvointi - Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://stm.fi/hyvinvoinnin-edistaminen/lainsaadanto>

STM 2025b. Sosiaali- ja terveystalvcluja koskeva lainsäädäntö. <https://stm.fi/sotepalvelut/lainsaadanto>

Suhonen, R. & Stolt, M. 2017. Asiakaskeskeisyys sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen lähtökohtana. Teoksessa: Salminen, L. Stolt, M. & Suhonen, R. (toim.). Uudistuvan sosiaali- ja terveydenhuollon lähtökohtia. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:78/2017. Turku. 22-36.

Sulosaari, V. 2016. Medication competence of nursing students in Finland. Annales Universitatis Turkuensis D 1232. Faculty of Medicine. Department of Nursing Science. University of Turku. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6501-4>

Sumanen, H., Harkko, J., Lahti, J., Ketonen, E-L., Pietiläinen, O. & Kouvonen, A.2020. Nuorten työntekijöiden työkyky ja työterveyshuollon palvelujen käyttö. <https://oma.tsr.fi/api/projects/36359e7c-741a-4460-bdd4-747477ea0a64/attachment/a7c33ce5-13d1-4a02-94b8-0925d028b984>

Suomen Kipu ry 2025. Menetelmiä lääkkeettömään kivunhoitoon. <https://www.suomenkipu.fi/tietoa/materiaalit/menetelmia-laakkeettomaan/>

Suomen perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1999/731>

Säteilylaki 2018/859. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180859>

Tartuntatautilaki 2016/122. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161227>

Tepponen, M., Ahonen, O. & Turja, T. 2024. Käsikirja: Digitalisaatiota ja sitä koskevien toimintatapojen, osaamisen ja kulttuurin edistäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:37. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8657-2>

Terveydenhuoltolaki 1326/2010. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2010/1326>

THL 2023a. Käsihygienian ohjeet ammattilaiselle. <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/kasihygieniaohjeet-ammattilaisille>

THL 2023b. Tavanomaiset varotoimet ja varotoimiluokat. Saatavilla <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/tavanomaiset-varotoimet-ja-varotoimiluokat>

THL 2023c. Tilastoraportti 36/2023. Ulkomaalaistaustaisen aikuisväestön terveys ja hyvinvointi – MoniSuomi 2022 Joka kolmas maahanmuuttanut ei saa riittävästi lääkärin palveluita. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/352b8ea6-200d-497a-be18-5466b57448f8/content>

THL 2023d. Infektioiden ehkäisy- ja torjuntaohjeita. <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita>

THL 2023e. Epidemioiden selvitys ja ilmoittaminen. <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/epidemioiden-selvitys-ja-ilmoittaminen>

THL 2023f. Bioturva. <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/bioturva>

THL 2023g. Kunnioittava kohtaaminen ja vuorovaikutusosaaminen. <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/puheeksiotto-ja-mini-interventio/kunnioittava-kohtaaminen-ja-vuorovaikutusosaaminen>

THL 2023h. Sote-sanastot. <https://thl.fi/aiheet/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/koodistopalvelu/jakelualustat/sote-sanastot>

THL 2023i. Kaatumisen ja putoamiset. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/tapaturmien-ehkaisy/iakkaiden-tapaturmat/kaatumiset-ja-putoamiset>

THL 2024a. Rokottajan tietopaketti. Rokottajan tietopaketti. Saatavilla <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/rokottajan-tietopaketti>

THL 2024b. Tartuntataudit ja torjunta. Taudit ja torjunta. Saatavilla <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta>

THL 2024c. Yleisopas digitaalisten sote -palvelujen kehittämiseen. Forss(toim.) <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/spaces/JULYDSK/overview>

THL 2024d. Yhdenvertaisuuden edistäjän opas. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/22ba6005-e170-490b-b739-87630434bd8c/content>

THL 2025a. Hyvinvoinnin edistäminen asiakasohjauksessa. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/suomen-kestavan-kasvun-ohjelma-rp/thl-n-kansalliset-projektit/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/hyvinvoinnin-edistaminen-asiakasohjauksessa>

THL 2025b. Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusosaaminen.

<https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/ajankohtaista/mielenterveys-paihde-ja-riippuvuusosaaminen>

THL 2025c. Planetaarinen terveys ja hyvinvointi.

<https://thl.fi/aiheet/ymparistoterveys/ajankohtaista/planetaarinen-terveys-ja-hyvinvointi>

THL 2025d. Muutokset palvelujärjestelmässä Sote-uudistuksen alkuvuosina.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-459-8>

Theander, K., Wilde-Larsson, B., Carlsson, M., Florin, J., Gardulf, A., Johansson, E., Lindholm, C., Nordstrom, G. & Nilsson, J. 2016. Adjusting to future demands in healthcare – the impact of curriculum changes on nursing students' self-reported professional competence. *Nurse Education Today* 37, 178–183. DOI: [10.1016/j.nedt.2015.11.012](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.11.012)

Tietosuojalaki 2018/1050. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181050>

Tiensuu, P., Aalto-Heinilä, M. & Mäki-Petäjä-Leinonen, A. (toim.) 2023. Itsemäärämisoikeus – Teoriasta käytäntöön. Vastapaino. <http://hdl.handle.net/10138/356876>

Tohmola, A. 2021. Gerontologisen hoitotyön osaamisalueet ja valmistumisvaiheessa olevien sairaanhoitajaopiskelijoiden itsearvioitu gerontologisen hoitotyön osaaminen. Väitöskirja D Medica 1647. Lääketieteellinen tiedekunta. Oulun yliopisto.

<https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/36377/isbn978-952-62-3091-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tommasini, C., Dobrowolska, B., Zarzycka, D., Bacatum, C., Bruun, AM., Korsath, D., Roel, S., Jansen, M.B., Milling, T., Deschamps, A., Mantzoukas, S., Mantzouka, C. & Palese, A. 2017. Competence evaluation processes for nursing students abroad: Findings from an international case study. *Nurse Education Today* 51, 41–47. DOI: [10.1016/j.nedt.2017.01.002](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.01.002)

Traficom 2025. Tietoturvaohjeet. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/ajankohtaista/ohjeet-ja-oppaat/ohjeet-ja-oppaat-organisaatioille-ja-yrityksille>

Tuomela, K., Heikkilä, K., Haapanen, H., Kortekangas-Savolainen, O. & Salminen, L. 2017. Moniammatillinen oppiminen yhteistyöosaamisen edistäjänä terveydenhuollossa. *Hoitotiede* 29 (4), 264–275. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128400/77523>

Tuomikoski, AM., Parisod, H., Oikarainen, A., Siltanen, H. & Holopainen, A. 2018. Lääkkeettömien menetelmien vaikutukset muistisairautta sairastavan haasteelliseksi koettuun käyttäytymiseen - raportti järjestelmällisten katsausten katsauksesta. Muistiliiton julkaisusarja 1/2018. Muistiliitto & Hoitotyön tutkimussäätiö. https://muistiliitto.fi/wp-content/uploads/2024/12/Julkaisusarja-1_2018-saavutettava-pdf.pdf

Tuomikoski, AM., Parisod, H., Kotila, J., Palomaa, M., Suutarla, A. & Holopainen, A. 2023. FinAME-asiiantuntijuusmalli näyttöön perustuvan hoitotyön tukirakenteena. *Tutkiva Hoitotyö* 21 (1), 20–28. <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/44571/nbnfife20231010139453.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tuominen, M., Nyqvist, L., Korja, R., Heikkinen, K. Kortekangas-Savolainen, O. & Salminen, L. 2017. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen edellyttämät koulutustarpeet. Teoksessa: Salminen, Stolt, Suhonen (toim.). Uudistuvan sosiaali- ja terveydenhuollon lähtökohtia. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A: 78/2017. Turku. 108–126.

Turjamaa, R., Simon-Bellamy, J., Salminen, L., Löyttyniemi, E. & Kajander-Unkuri, S. 2022. Graduating nursing students' competence in nursing patients with acute coronary syndrome. *Central European Journal Nursing and Midwifery* 13 (4), 741–753. DOI: [10.15452/cejnm.2022.13.0007](https://doi.org/10.15452/cejnm.2022.13.0007)

Turunen, M. 2025. Itsemääräämisoikeuden rajat ja rajoittaminen täysi-ikäisen potilaan somaattisessa hoidossa. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 395. Oikeustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto. <https://files.core.ac.uk/download/642818454.pdf>

Turunen, E., Miettinen, M., Setälä, L. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2017. An integrative review of a preoperative nursing care structure. Journal of Clinical Nursing (7–8), 915–930. DOI: [10.1111/jocn.13448](https://doi.org/10.1111/jocn.13448)

Työturvallisuuskeskus 2025. Hyvä työkäyttäytyminen ja työyhteisötaidot. <https://ttk.fi/tyoturvallisuus/toimialakohtaista-tietoa/luovat-tuotannot/hyva-tyokayttaytyminen-ja-tyoyhteisotaidot/>

Työturvallisuuslaki 2002/738. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

UKK 2025a. Kaatumisen ehkäisy ammattilaisille. <https://ukkinstituutti.fi/liikkumisen-turvallisuus/kaatumisten-ehkaisy-ammattilaisille/>

UKK 2025b. Liikkumisen suositukset. <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/>

Ulkoministeriö 2025. Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Ulfvarson, J. & Oxelmark, L. 2012. Developing an assessment tool for intended learning outcomes in clinical practice for nursing students. Nurse Education Today 32 (6), 703–708. DOI: [10.1016/j.nedt.2011.09.010](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2011.09.010)

Ulin, K., Fors, A., Ali, L., Ekman, I. & Jansson, I. 2023. Flip focus and emphasise patient resources in person-centred care over the telephone—A retrospective descriptive study', Scandinavian Journal of Caring Sciences, 37 (3), 797–804. DOI: [10.1111/scs.13164](https://doi.org/10.1111/scs.13164)

Vaheristo, A. & Kinnunen, U-M. 2019. Tekoälyn hyödyntäminen terveydenhuollossa terveystietojen ja riskitekijöiden tunnistamiseksi ja ennustamiseksi. Finnish Journal of eHealth and eWelfare. <https://doi.org/10.23996/fjhw.77582>

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>

Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä 120/2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170120>

Valvira 2024. Määräys sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajan palveluyksikkökohtaisen omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laadimisesta ja seurannasta (Dnro V/42106/2023). Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. <https://www.finlex.fi/api/media/authority-regulation/536447/mainPdf/main.pdf?typeDiscriminator=national-supervisory-authority-for-welfare-and-health×tamp=2024-05-07T21%3A00%3A00.000Z>

Valtiovarainministeriö 2025. Hyvinvointialueiden ohjaus. <https://vm.fi/hyvinvointialueiden-ohjaus>

Van den Bulcke, B., Vyt, A., Vanheule, S., Hoste, E., Decruyenaere, J. & Benoit, D. 2016. The perceived quality of interprofessional teamwork in an intensive care unit: A single centre intervention study. Journal of interprofessional care 30 (3), 301–308. DOI: [10.3109/13561820.2016.1146876](https://doi.org/10.3109/13561820.2016.1146876)

Vilppola, J. 2021. Toimijat, taistelijat, tipahtaneet _koulutus ja työtoimijuus mielenterveyskuntoutujien elämäkerrannoissa. Turun yliopiston julkaisuja <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/150845/AnnalesC506Vilppola.pdf>

Von Gerich, H., Moen, H., Block, L.J., Chu, C.H., DeForest, H., Hobensack, M., Michalowski, M., Mitchell, J., Nibber, R., Olalia, M.A., Pruinelli, L., Ronquillo, C.E., Topaz, M. & Peltonen, L.M. 2022. Artificial Intelligence -based technologies in nursing: A scoping literature review of the evidence. International Journal of Nursing Studies 127, 104153. DOI: [10.1016/j.ijnurstu.2021.104153](https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2021.104153)

VRN & THL 2020. Vireyttä seniorivuosiin -ikääntyneiden ruokasuositus. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/8d7b9a15-f0d8-4c0b-9a2f-30eb3ee20b7d/content>

VRN & THL 2023. Ravitsemushoitosisuositukset. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/7426ffa5-ceca-460e-8354-688756fd8625/content>

VRN & THL 2024. Kestävää terveyttä ruoasta -kansalliset ravitsemussuositukset 2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-405-5>

Wang, Y., Dongxia Xiaob, L., Yana, P., Wanga, Y. & Yasheng, A. 2018. Nursing students' cultural competence in caring for older people in a multicultural and developing region. Nurse Education Today 70, 47–53. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.08.012>

Wangenstein, S., Johansson I.S., Björkström, M.E. & Nordström, G. 2012. Newly graduated nurses' perception of competence and possible predictors: a cross-sectional survey. Journal of Professional Nursing, 28 (3), 170–81. DOI: [10.1016/j.profnurs.2011.11.014](https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2011.11.014)

Wangenstein, S., Johansson, I. & Nordström, G. 2015. Nurse Competence Scale -- Psychometric testing in a Norwegian context. Nurse Education in Practice 15 (1), 22–29. DOI: [10.1016/j.nepr.2014.11.007](https://doi.org/10.1016/j.nepr.2014.11.007)

Westman, J., Johnson, K.D., Smith, C.R. & Kelcey, B. 2024. The contributors to dosage calculation ability and its applicability to nursing education: An integrative review. Journal of Professional Nursing 50, 8–15. DOI: [10.1016/j.profnurs.2023.10.006](https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2023.10.006)

WHO 2013. WHO recommendations on postnatal care of the mother and newborn. World Health Organization. <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/de085c59-2f77-44ff-831c-f50da6fa52c5/content>

WHO 2018. WHO recommendations: intrapartum care for a positive childbirth experience. World Health Organization. <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/ba043cf7-cba4-484d-bf7e-ec79c4102d54/content>

WHO 2021. Global Patient Safety Action plan 2021-2030. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240032705>

WHO 2022. WHO guideline on self-care interventions for health and well-being, 2022 revision. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240052192>

WHO 2023. Infection prevention and control in the context of COVID-19: a guideline. Guideline Infection prevention and control in the context of coronavirus disease (COVID-19): A guideline. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-IPC-guideline-2023.4>

WHO 2024. Global patient safety report 2024. Geneva: <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/ae1caee-bc04-4a71-a6b0-ab478f9a8c79/content>

WHO 2025a. Palliative Care. <https://www.who.int/cancer/palliative/definition/en/>

WHO 2025b. Infection prevention and control. https://www.who.int/health-topics/infection-prevention-and-control#tab=tab_1

Wuorela, M. & Viikari, L. 2019. Vanhuksen toimintakyvyn arviointi akuuttisairaanhoidossa
Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 135 (17), 1579–85. <https://www.duodecimlehti.fi/duo15095>

Ympäristöministeriö 2023. Mitä on kestävä kehitys. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Yuksel, C. & Unver, V. 2016. Use of simulated patient method to teach communication with deaf patients in the emergency department. Clinical simulation in Nursing 12 (7), 281–289.
DOI:[10.1016/j.ecns.2016.03.007](https://doi.org/10.1016/j.ecns.2016.03.007)

Zajac, S., Woods, A., Tannenbaum, S., Salas, E. & Holladay, CL. 2021. Overcoming Challenges to Teamwork in Healthcare: A Team Effectiveness Framework and Evidence Based Guidance. Frontiers in Communication 6, 606445. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2021.606445>